

Szemléletformálás

Munkafüzet az általános iskola
alsó tagozatos diákjai számára

SLACHTA MARGIT
NEMZETI SZOCIÁLPOLITIKAI INTÉZET

Szemléletformálás

Munkafüzet az általános iskola alsó tagozatos diákjai számára

Szerkesztő

Farkasné dr. Gönczi Rita
Szemők Krisztina

Szerzők

Farkasné dr. Gönczi Rita
Szemők Krisztina

Lektor

Cs. Bánhalmi Andrea
Katona Krisztina
Kovács Zsuzsanna

Grafikus

Tóth Melinda Eszter

Arculat és borítóterv

Farkasné dr. Gönczi Rita

A borító és kiadvány képek a pixabay.com és az istock.com felületről származnak.

ISBN 978-615-82367-2-0

Felelős kiadó

Dr. Tóth Tibor
Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet
Minden jog fenntartva.

2023

Kezdeként mozizzunk!

Nézd meg az Így neveld a sárkányodat című rajzfilm bemutatóját!

(<https://www.youtube.com/watch?v=AEKDNZplnjw>)¹

2

A film alapján gondold végig a következő kérdéseket!

- Mihez hasonlít a főszereplők barátsága?
- Miben tér el a sárkány a társaitól?
- Hátrány vagy előny az eltérés?

¹ Bevezető film letöltése 2023.07.10.

² Kép forrása: <https://www.jegy.hu/program/mozi-igy-neveld-a-sarkanyodat-2-3d-51963>

Üdvözlünk!

Ezt a füzetet neked készítettük.

A fogyatékoságról és a fogyatékos emberekről szól.

A füzetből sok ismeretet szerezhetsz, ami segít megtudni, hogyan kommunikálj egy fogyatékos emberrel.

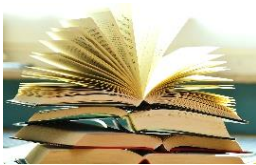
Mindannyian mások vagyunk.

Te például miben különbözöl a családod tagjaitól?

Sok szükségletünk, vágyunk azonos.

Neked mire van szükséged, hogy élni tudj?

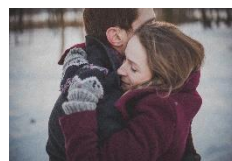
Melyiknek örülnél? Karikázd be a megfelelő képet!

könyv

mobiltelefon

ölelés

utazás

A barátodnak miben tudnál segíteni?

Mit gondolsz, a képen látható lánynak milyen eszközök vagy milyen emberek tudnak segíteni?

A fogyatékos emberek szeretnék ugyanúgy élni, mint te.
Szeretnék biztonságban élni, szórakozni, olvasni, barátkozni.

Hallássérülés

Hallássérült személyeknek hívjuk a siket és nagyothalló embereket.

A **siket** emberek nem hallanak hangokat. Beszédjük furcsa és nehezen érthető lehet. A **nagyothalló** emberek hallókészülék segítségével hallanak. Van, aki csak kevés hangot, van, aki szinte mindent hall a hallókészülékkel. Van olyan nagyothalló ember, akinek a beszéde nehezen érthető, és van olyan is, aki kicsit furcsán, de érthetően beszél.

A képen hallókészülékek láthatók

A kép forrása (2019): <https://szinosz.wordpress.com/hallokeszulek-implantatum/>.

A siket emberek jelnyelven beszélnek egymással. A siket és halló emberek között jelnyelvi tolmács segíti a beszélgetést.

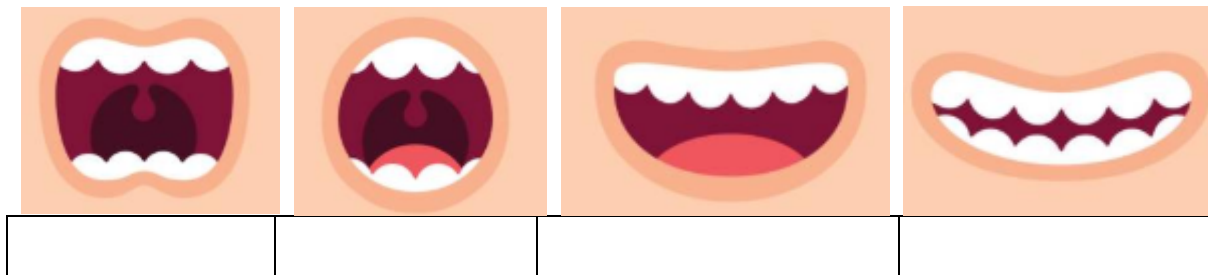
A hallássérült emberek általában jól tudnak szájról olvasni.

Fordulj a hallássérült ember felé, ne takard el a szád, ne rágózz! Beszélj érthetően, olyan tempóban, ahogy szoktál!

A siket emberek a hangjelzés helyett fényjelzést használnak. Például a csengő vagy az ébresztőóra nem berreg, hanem villog. Néhány eszköz (például a mobiltelefon) rezgéssel jelez számukra.

Írd be, milyen hangot olvasol le a szájról! (a, e, i, á)

Ha szükséges, tükörben nézd meg, hogy a hangok kiejtése közben hogyan áll a szád.

Tanulhatsz **jelnyelvi jeleket!**

Nézd meg a www.hallatlan.hu honlapot vagy az „egyszervolt” oldal játékát:

<https://egyszervolt.hu/jatek/jelbeszelo.html>

Kösd össze a jelnyelvi jeleket a szavakkal!

szuper

köszönöm

szia

Hova állnál, hogy egy nagyothalló ember jól lássa a szádat?

Karikázd be, hogy az A vagy a B helyre állnál a lámpához képest!

Látássérülés

Látássérült személyeknek hívjuk a vak, az aliglátó és a gyengénlátó embereket. A **vak** emberek fehér bottal, vakvezető kutyával vagy kísérővel közlekednek. Tapintással, hallással szerzik a legtöbb információt. Az **aliglátó** emberek általában csak fényt, nagy tárgyak körvonalát látják. Lehet, hogy nagyon közelről, a papírra ráhajolva olvasni is tudnak. A **gyengénlátó** emberek erős szemüveggel, vagy nagyítóval, vagy olvasótévével olvasnak.

A képen olvasótévé látható

A vak embereknek beszélő eszközeik vannak: beszélő óra, beszélő számítógép, beszélő mérleg stb. A könyveket Braille-írással nyomtatják a vak emberek számára. Ezek kidomborodó kis pöttyök, amelyeket a vak ember az ujjával érzékelve olvas el. Nem minden vak ember tud Braille-írást olvasni. Nekik a számítógépre telepített program olvassa fel az ott megjelenő szöveget.

A vak ember is alá tudja írni a nevét. Használhat aláírókeretet, pecsétet. Van, akinek az is elég, ha odateszik az ujját és megmondják, hány centiméter hely van az aláírásra.

Nézd meg a filmet! Hogyan segíthetsz egy vak embernek?
www.youtube.com/watch?v=vQDKWPr9bDI

Írd le a keresztnéved Braille³-írással!

•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
A	Á	B	C	CS	D	E	É	F	G	GY	H	I	Í
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
J	K	L	LY	M	N	NY	O	Ó	Ö	Ő	P	Q	R
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
S	SZ	T	TY	U	Ú	Ü	Ű	V	W	X	Y	Z	ZS

•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•		•		•		•		•		•		•	
•	•												•
Szám	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0			Nagy- betű

³ A Braille-ábécét Tóthné Szemők Krisztina szerkesztette.

Ha vak emberrel találkozol, mutatkozz be, majd kérdezd meg, miben tudsz segíteni. Ha kísérésre van szüksége, megfogja a könyököd vagy a vállad. Te haladsz elöl, és mondanod kell, ha lépcső, útpadka vagy akadály következik.

Hogyan kísérünk vak embert? Karikázd be a jó képet!

Hogyan észleli a környezetében lévő dolgokat a vak ember?

Karikázd be a jó megoldást!

szaglás

hallás

látás

tapintás

hőérzés

Írd le, hogy a fémpenzeket milyen tulajdonságuk alapján tudod csukott szemmel szétválogatni?

Beszéd- és nyelvi fogyatékoság

A beszéd- és nyelvi fogyatékosággal élő emberek máshogy beszélnek. Például bizonyos hangokat máshogy ejtenek vagy túl gyorsan beszélnek. Néhány embernek gondot okoz a számolás, vagy az olvasás, vagy az írás.

Kommunikáció a beszéd- és nyelvi zavart mutató emberrel

Légy türelmes!

Várd meg, hogy befejezze a mondanivalóját!

Ne egészítsd ki, hogy gyorsabb legyen! Ez bántó.

Mondd el a nyelvtörőket úgy, hogy egy cukrot vagy egy szelet répát a nyelved alá dugsz és azt folyamatosan leszorítva tartod!

NYELVTÖRŐK

- Mit sütsz, kis szűcs? Sós húst sütsz, kis szűcs?
- Stresszes, strasszos struccsztreccsucc.
- Láttam szőrös hörcsögöt. Éppen szörpöt szörcsögött. Ha a hörcsög szörpöt szörcsög, rátörnek a hörcsöggörcsök.
- Mit lopsz, küklopsz? Gipszklipszet lopsz, küklopsz?
- Ádám bátyám Pápán járván, pávát látván, száját tátván, pávává vált.
- Szerb hús, öt cseh, öt görög, öt török hány ember?
- A vonaton egy örült örült, hogy mellette egy örült, s örült, hogy az örült örült.
- Kerekes Kelemen kerekét kerekíti kerekre.
- Ha összejöttek a lettek ettek, ettek, s csak ettek, ettől lettek a lettek molettek.

Értelmi fogyatékoság

Az értelmi sérült ember nehezebben érti meg a mondanivalót és az őt körülvevő szabályokat. Ez azért van, mert az emberek sokszor bonyolultan fogalmazznak.

Kommunikáció értelmi sérült emberrel

- Használd a **könnyen érthető kommunikációt!** Rövidítése: **KÉK**
- A KÉK kommunikáció jele:
- Fogalmazz egyszerűen!
- Rövid mondatokat mondj vagy írd!
- Ne használj idegen szavakat!
- Fogalmazz jelen időben!

Ez a füzet a könnyen érthető kommunikáció formai szabályait követi.

Például nagyobb betűt használunk.

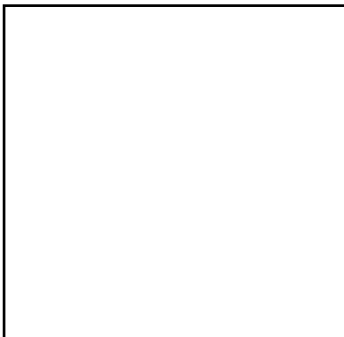
Nagyobb a sorok közötti távolság.

Színekkel jelöltük a különböző témákat.

Olvashatsz még a könnyen érthető kommunikációról a

www.konnyenertheto.gonczirita.hu honlapon.

Másold le a könnyen érthető kommunikáció logóját!

Írd könnyen érthetően a hobbidról!

Autizmus

Az autizmust úgy is nevezik, hogy autizmus spektrum zavar. A spektrum olyan, mint a szivárvány. Vagyis az autizmus is sokféle lehet.

Az autista emberek máshogy viselkedhetnek, mint mások. Például túl barátságosak vagy éppen távolságtartók, vagy mindenkinek „sziaival” köszönnek, ha fiatal, ha idős.

A kommunikációjuk is eltérő lehet. Például az őket érdeklő témákban sokat beszélnek, nem veszik észre, hogy a másik ember már unja. Van olyan autista, aki egyáltalán nem beszél.

Sok autista embert zavar a hangos zaj, az erős fény. Ez nekik rossz érzés. Az áruházakban szerveznek csendes órát, ami azt jelenti, hogy ilyenkor nem használják a hangosbemondót, és lecsökkentik a világítást.

Az autista embereknek fontos a biztonságérzet, vagyis az, hogy tudják, mikor mi történik velük. Ezért sokan napirendet használnak, ami lehet képes vagy írott. A történésekben nem lehet változás, mert attól rosszul érzik magukat.

Nézd meg az angol nyelvű filmet, hogy egyes autista gyerekeknek milyen zavaró lehet egy bevásárlóközpont!

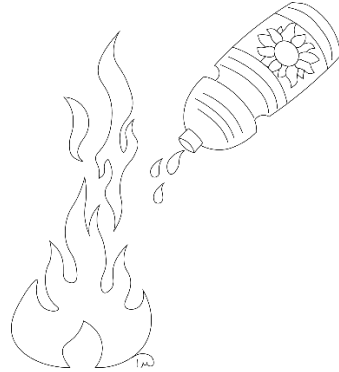
<https://www.youtube.com/watch?v=aPknwW8mPAM>

Szólások, mondások!⁴

Kösd össze a képet a szöveggel!

Magyarázd el, hogy mit jelent a képhez tartozó szöveg.

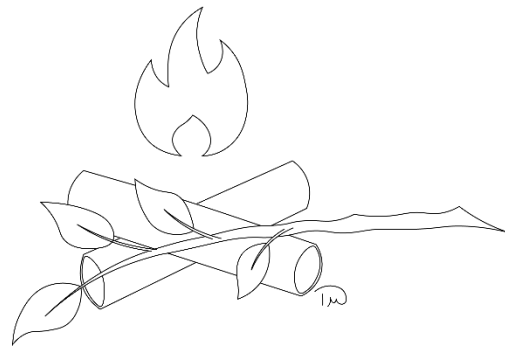
Rossz fát tett a tűzre.

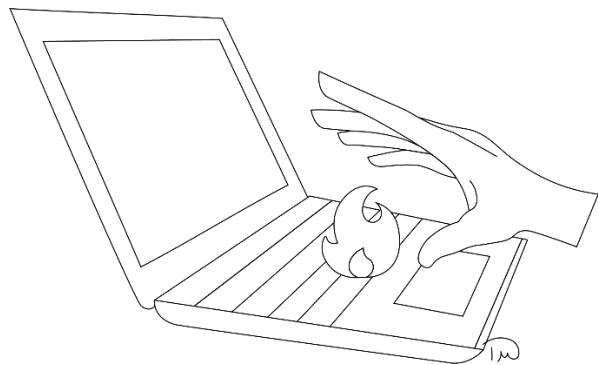
Ég a keze alatt a munka.

Olajat önt a tűzre.

Két tűz között van.

⁴ A képeket Tóth Melinda Eszter grafikus készítette.

Mozgássérülés

Sokféle mozgássérülés létezik. Például valaki nem tudja használni a kezét, a lábát vagy mindkettőt. Azok a mozgássérültek, akik nem tudnak járni, kerekesszékekkel közlekednek. Van elektromos kerekesszék is, amit akár fejvel vagy szemmel is lehet irányítani.

A kerekesszékre soha nem támaszkodunk, az sértő.

A kerekesszék közlekedéséhez fontos, hogy legyen rámpa, lift, valamint elég széles hely álljon rendelkezésre. Így akadálymentes a környezet, a mozgássérült ember is bejuthat az épületekbe.

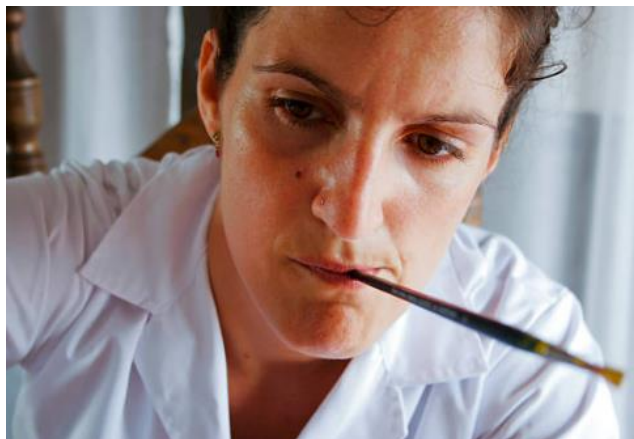
A mozgássérült embernek lehet segítő kutyája. Például a kutya kinyitja a hűtőt vagy odaadja a tárgyat, amit a gazdája kér.

Válaszd ki a 3 kép közül, hogy melyiken látsz igazi barátokat!

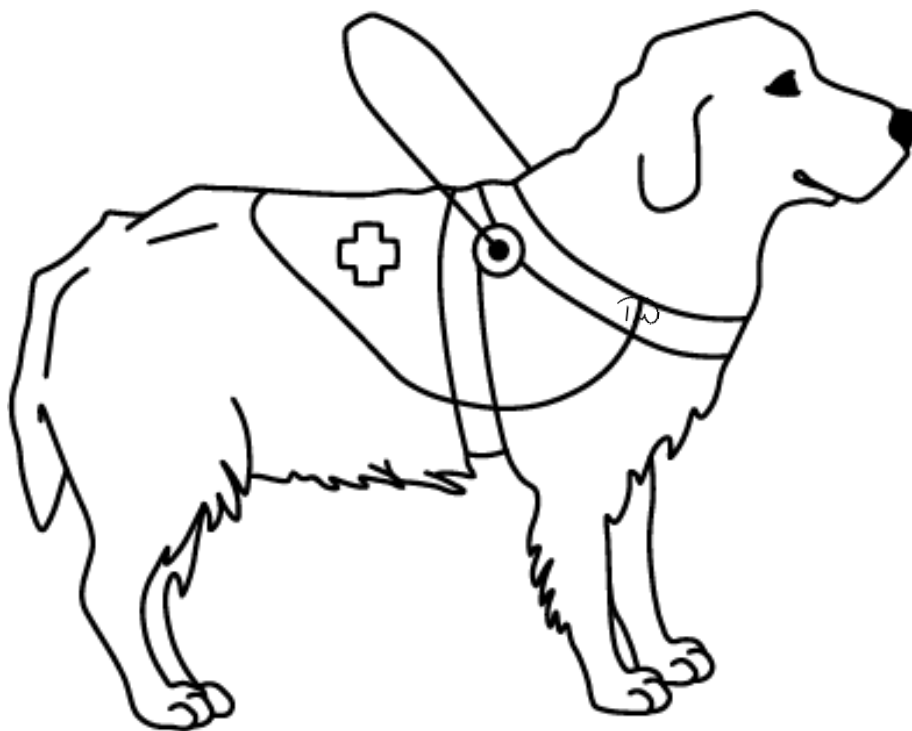
Miért azt választottad? Az egyik képen van egy nagy hiba. Mi lehet az?

Vannak emberek, akik nem ismernek lehetetlent. Ilyenek például a szájjal vagy lábbal festő művészek. Az egyik legismertebb szájjal festő magyar művész Szabó Szonja volt.

Próbáld ki te is, hogy milyen szájjal vagy lábbal festeni!

5

⁵ A képeket Tóth Melinda Eszter grafikus készítette.

